

značajan izvor. Čak je 19 od 20 objavljenih dokumenata iz Arhiva Hrvatske (fond Predsjedništvo zemaljske vlade u Zagrebu i fond Sudbeni stol), a jedan je iz Istorijskog arhiva grada Beograda. Svi su nastali u razdoblju od kolovoza 1919. do siječnja 1920.

Kako su 15 dokumenata zapisnici saslušanja glavnooptuženih, nameće se jedna usporedba. Strukturirani su slično, očito zbog istog obrasca istražiteljevih pitanja, pa će modernom historičaru izgledati kao poluproizvod jedne od podvrsta serijske historije — kolektivne biografije. Otkrivaju nam se životni putovi ljudi raznog porijekla, stupnja obrazovanja, materijalnih i obiteljskih prilika, ali s određenim zajedničkim točkama — prvim svjetskim ratom, boravkom u SSSR-u (barem većina), socijalnom sviješću i angažmanom. Izrasta i zanimljiva slika mladog pokreta, koji tek nastaje i suočava se s »dječjim bolestima« — nespretnošću i mnogim nejasnoćama u radu, teoretskim razilaženjima (sindikalna, socijalistička, komunistička struja), ilegalnim sastancima, ali i primjeri zadivljujuće osobne hrabrosti i požrtvornosti. Dokumenti nam zorno pokazuju širinu partijske mreže, postojanje ili tek planiranje (po Diamantsteinu se u Zagrebu predlagalo osnivanje »podzemnog sovjeta«) ilegalnih organizacija, koje su trebale raditi na poticanju revolucionarnih promjena. Posebno je značajno otkrivanje veza s mrežom komunističkih organizacija izvan granica države, ali i upozoravanje na značenje I. svjetskog rata kao faktora koji je potaknuo kretanje ljudi i ideja. U tom smislu je ilustrativan iskaz poljoprivrednog radnika Josipa Benotića, koji priprostim riječima opisuje uvjete u kojima se kao zarobljenik u Rusiji našao i koji su mu omogućili čitanje Tolstoja, Bakunjinina, Krapotkinina, oduševili ga revolucijom i učinili boljševikom.

Trud autora na pronalaženju, kompletiranju i pripremanju građe bacio je više svjetla na još jedan zanimljiv problem naše historiografije i jedno složeno razdoblje naše povijesti.

Suzana Leček

BOGDAN KRIZMAN: HRVATSKA U PRVOM SVJETSKOM RATU Hrvatsko-srpski politički odnosi, Izd. Globus, Zagreb 1989.

Najnovija knjiga Bogdana Krizmana *Hrvatska u prvom svjetskom ratu* s podnaslovom Hrvatsko-srpski politički odnosi obrađuje razdoblje hrvatske povijesti od 1913. do 1918. godine. Sastoji se od devet poglavlja, koja svojim naslovima i podnaslovima upućuju na osnovni sadržaj autorova raspravljanja. Knjigu je objavila izdavačka kuća Globus u svojoj poznatoj »Plavoj biblioteci«.

U prvom poglavlju *Otvoranje* autor najprije utvrđuje sastav Hrvatskog sabora izabranog na posljednjim predratnim izborima održanim 16. prosinca 1913. Najjača politička stranka u Saboru bila je Hrvatsko-srpska koalicija s 48 zastupnika. Ostalih 40 mjesta podijelili su: Starčevićeva stranka prava (11), Hrvatska stranka prava — frankovci (9), Hrvatska pučka seljačka stranka (3), tzv. Osječka grupa (2), starčevićanci izvan stranaka (3) i unionisti (mađaroni) izvan stranaka (12). Novoizabrani Sabor sastao se 27. prosinca 1913. i već njegovo otvaranje nije proteklo glatko, posebno kad je na predsjedničku stolicu sjeo koalicionaš Grga Tuškan. Uz gužvu, guranje i tučnjavu zastupnici su upotrijebili čak i automobilske trube u nastojanju da bukom provedu opstrukciju. Naime, Koalicija se žurila da izglasa zakonsku osnovu o produženju financijske nagodbe između Hrvatske i Ugarske. Zato je autor i naslovio prvi odlomak ovog poglavlja »Prvi sukobi uz muziku«. U nastavku slijede odlomci Pitanje prešnosti produženja Nagodbe, Rasprava o idemnitetu i Rasprava o adresi vladaru. Mada su se tijekom svih rasprava konfrontirali stavovi pojedinih stranaka, upravo je adresna debata pružila strankama priliku da jasnije ocrtaju svoje državnopravne programe i politička stajališta. Prijedlog adrese koalicionaške većine obrazložio je dr. Ivan Lorković, a nadopunio ga je »jedan od najduhovitijih govornika u Saboru« Dušan Popović. U debati je govorio i stvarni vođa Hrvatsko-srpske koalicije Svetozar Pribićević. U svojim

istupanjima oni su objašnjavali osnovni stav Koalicije — lojalnost Nagodbi, a to je, tvrdili su, plod momentanih interesa i političke situacije. Prvaci ostalih stranaka komentirali su predloženu adresu Koalicije i osporavali njezina polazišta izražavajući nezadovoljstvo i upozoravajući na sve veće ogorčenje naroda sistemom i politikom kojom se upravlja i vlada Hrvatskom.

Drugo poglavlje pod naslovom *Bura u Saboru* sadržava osvrt na saborsko zasjedanje potkraj lipnja 1914. godine kada je vođena rasprava o proračunu za godinu 1914/1915. Prvi odlomak ovog poglavlja autor je naslovio Prve čarke pred grmljavinu, aludirajući na skori početak rata, koji je izbio nakon atentata na austrougarskog prestolonasljednika Ferdinanda u Sarajevu (28. lipnja 1914). Vijest o atentatu izazvala je doista pravu buru u Saboru, gdje su frankovci obasuli zastupnike Koalicije »najtežim optužbama i uvredama«. Zaglušna galama iz klupa ometala je govornike za govornicom. U posljednjem odlomku Kazne i smirivanje opisani su prijedlozi i prihvaćanje kazni isključenja s određenog broja sjednica za više narodnih zastupnika (mahom frankovaca) koji su se isticali vehementnošću svojih istupa i sočnim poklicima na račun političkih protivnika.

Ratno saborisanje naslov je trećeg poglavlja Krizmanove knjige u kojem je opisano zasjedanje Hrvatskog sabora u lipnju 1915, prvi put nakon izbijanja rata. (Zasjedanje je nastavljeno potkraj 1915. i početkom 1916. godine.) Ponovno je na dnevnom redu bila financijska nagodba s Ugarskom, koju je trebalo produžiti, ali su se u raspravama iznosili i drugi problemi. Stjepan Radić je podnio interpelaciju o prilikama u Rijeci i Zadru, a Stjepan Zagorec je »načeo hrvatsko pitanje« ističući potrebu stvaranja samostalne hrvatske države na jugu Monarhije. Iz redova Koalicije (Lorković) tvrdili su da ne treba dirati u postojeći državnopravni odnos, dok je frankovac Pazman skicirao stav svoje stranke o jugoslavenskom pitanju i naglasio da Hrvatska može uskrsnuti »samo na ruševinama velikosrpskih osnova kao habsburškoj dinastiji gravitirajuća kraljevina«. U žučnim raspravama spominjale su se i aktivnosti frankovaca u nastojanju da se u Hrvatsku uvede vojna uprava. U nastavku autor je obradio nestanak iz Sabora Svetozara Pribićevića (koji je tri ratne godine proveo u Budimpešti) te reagiranja na vijest o smrti cara i kralja Franje Josipa i suprotstavljena mišljenja o prisustvovanju zastupnika Hrvatskog sabora krunidbi novog vladara Karla IV.

Četvrto poglavlje pod naslovom *Koalicija na vladi* započinje utvrđivanjem podataka o imenovanju Antuna pl. Mihaloviča za bana potkraj lipnja 1917. godine (na banskom položaju naslijedio je Ivana Skerleza). Mihalovich je bio koalicionaš kao i novi odjelni predstojnici, pa je tako nova vlada u Hrvatskoj proizašla iz saborske većine. Ban je u svom nastupnom govoru naglasio da je njegova vlada došla na vlast po principu parlamentarne odgovornosti i da želi biti hrvatska i demokratska. Opozicijske stranke su otklonile banovu najavljenju politiku kao nagodbenjačku, nesuvremenu i nehrvatsku. Autor zatim prati stranačko pregrupiranje u Saboru i odnos pojedinih stranaka prema hrvatskom i jugoslavenskom pitanju. Stjepan Radić je npr. pohvalio Majsku deklaraciju Jugoslavenskog kluba kao »najsretniju i najpotpuniju formulu našega hrvatskoga, narodnoga, državno-pravnoga, demokratskoga programa«. Dr. Srđan Budisavljević je istupio iz Hrvatsko-srpske koalicije i u podužem govoru obrazložio svoj novi politički smjer. On smatra da se Srbi u Hrvatskoj moraju odazvati apelu Starčevićeve stranke prava i podržati zahtjeve deklaracije Jugoslavenskog kluba. U odlomku pod naslovom Govori disident Koalicije obrađeno je Budisavljevićevo sudjelovanje u indemnitetnoj raspravi, dok se opsežne diskusije ostalih narodnih zastupnika prate u sljedećem odlomku naslovljenom Hrvatski demokratski blok. Tu čitamo i Radićev govor (održan 4. VIII. 1917) u kojem se pozabavio revolucijom u Rusiji i držanjem Antante prema jugoslavenskom pitanju. Radić je naglasio da je »Antanta donedavno griješila dok je jugoslavenski problem kao srpski smatrala, i dok se pisalo i govorilo, da će to biti velika Srbija, i da tu nema ništa drugo nego Dušanovo carstvo« i dodao: »Pad ruskog carizma donio je novo svjetlo.« Zatim je zaključio: »Mi imademo danas takvu kvalifikaciju, da možemo doći pred svaki forum u monarhiji, a i izvan monarhije kao historijski, kulturni i prosvječen narod, koji ne samo da znade što hoće, nego i kako hoće.« Predstavnik Stranke prava (frankovaca) dr. Ivica Frank žigosao je »velikosrpski jugoslavenski imperijalizam« i govorio o sukobljavanju jugoslavenske i hrvatske ideje. »Ove dvije ideje — izjavio je Frank —

ne mogu da sklope kompromis, baš kao što hrvatsko ekskluzivno stanovište ne pozna kompromisa.« Ovo dugačko poglavlje s iscrpnim navođenjem stavova konfrontiranih političkih snaga završava razmatranjem osnove zakona o izbornom redu, koju je Sabor na kraju prihvatio sredinom prosinca 1917. godine.

Nacionalna koncentracija naslov je petog poglavlja. Autor nas upoznaje da je prvak starčevićanaca dr. Ante Pavelić (stariji) početkom veljače 1918. kritizirao rad vlade i ocijenio ga kao sramotan za hrvatski narod. To je bila najava nove faze u procesu okupljanja nacionalnih snaga, koji je započeo još ujesen 1917. godine. Rezultat akcije bio je zagrebački sastanak (2. i 3. ožujka 1918) na kojemu su, osim hrvatskih, sudjelovali i političari iz Slovenije, Bosne i Hercegovine, Istre, Dalmacije i Međimurja. Od hrvatskih stranaka bile su zastupane Starčevićeva stranka prava, disidenti Koalicije, Socijal-demokratska stranka Hrvatske i Slavonije. U objavljenoj rezoluciji okupljeni političari su istaknuli potrebu koncentracije svih stranaka i grupa koje stoje na stajalištu narodnog jedinstva i samoopredjeljenja te traže narodnu nezavisnost i na demokratskim temeljima uređenu državu Slovenaca, Hrvata i Srba. U nastavku slijedi odlomak o zaokretu Stjepana Radića koji je u travnju 1918. godine napustio svoj dotadašnji austroslavistički program i priključio se nacionalnoj koncentraciji. U odlomku Vruće političko ljeto prezentirane su žučne diskusije u Saboru, kojima se vršio pritisak na Koaliciju da pride nacionalnoj koncentraciji. U prilog preorijentaciji izjasnili su se na njezinu hrvatskom krilu dr. Ivan Lorković i dr. Đuro Šurmin; oni su istupili iz Koalicije i osnovali grupu oko lista »Male novine«. Svetozar Pribičević, koji se vratio u Sabor, tvrdio je da nije pogodan trenutak da se napusti dotadašnja (oportunistička) politika. Previranja unutar Koalicije izložena su u dijelu ovog poglavlja pod naslovom *Govornički dvoboj Lorković—Pribičević*.

U šestom poglavlju *Osnivanje Narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagrebu* prikazan je proces konkretnog organiziranja pristalica i zagovornika nacionalne koncentracije. Najprije je formirana Narodna organizacija Srba, Hrvata i Slovenaca u Dalmaciji (u Splitu 2. kolovoza 1918), a zatim i za Hrvatsko primorje i Istru (u Sušaku 14. srpnja 1918) te Narodni svet u Ljubljani (16. kolovoza 1918). Naposljetku se prišlo i formiranju Narodnog vijeća u Zagrebu kao središnjega političkog tijela za sve Južne Slavene u Monarhiji. O namjeri da se formira Narodno vijeće informiran je Svetozar Pribičević te je pozvana i Hrvatsko-srpska koalicija da pristupi Vijeću. O svim tim zbivanjima autor priopćava detaljne podatke u prva četiri odjeljka ovog poglavlja, a zatim se na kraju bavi i zbivanjima u Rijeci, gdje je 22. listopada 1918. došlo do manifestacija građana koji su u povorci nosili sliku američkog predsjednika Wilsona i slovenske, hrvatske i srpske trobojnice, te su naposljetku položili i zakletvu Jugoslaviji. U manifestaciji su sudjelovali i vojnici pješadijskog puka bana Jelačića, a sve se završilo sukobom s policijom u kojemu je jedan stražar poginuo, a više njih je bilo ranjeno.

Sedmo poglavlje autor je naslovio *U traganju za čarobnom formulom*. U njemu obrađuje brojne konferencije i prijedloge za rješenje pitanja Južnih Slavena u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Osim predsjednika vlada u Beču i Budimpešti te mnogih ministara i generala u te je razgovore bio aktivno uključen i zemaljski poglavar Bosne i Hercegovine i zapovijedajući general u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji Stjepan barun Sarkotić. On je u svom dnevniku, osim vlastitih, ostavio i dragocjene podatke o različitim stavovima i planovima austrijske i ugarske strane. U ta razmatranja jugoslavenskog pitanja bio je uključen i car Karlo. Naime, car je relativno rano spoznao da je jugoslavensko pitanje za Monarhiju upravo sudbonosno, pa je zato u toku 1918. godine nastojao pronaći formulu koja bi donijela rješenje. U tom nastojanju povjerio je važnu političku informativnu misiju bivšem predsjedniku ugarske vlade grofu Tiszi, kojega je smatrao najjačim političkim čovjekom u Ugarskoj. Ta Tiszina misija i njegovi razgovori s političarima u Zagrebu, Zadru i Sarajevu u rujnu 1918. opisani su u posebnom odjeljku, iza kojega je predočen i dolazak Aleksandra Spitzmüllera, zajedničkog austrougarskog ministra financija u Sarajevu. No, u sljedećem tekstu saznajemo da je situacija za centralne sile sve lošija i lošija i da glasovi s raznih strana najavljuju agoniju Monarhije. U posljednjem odlomku ovog poglavlja s naslovom *Habsburškoj Monarhiji zvoni*

mrtvačko zvono opisani su događaji u listopadskim danima 1918, koji su se nizali gotovo filmskom brzinom i naviještali skori krah višestoljetnog Habsburškog Imperija.

Prekrat je naslov osmog poglavlja, koje sadržava slijedeće odlomke: Vijećanja o razlazu, Prijelomna sjednica Sabora, Pismo bana Mihalovića caru Karlu, Nove vlade u Zagrebu, Ljubljani i Sarajevu, Misija dr. Laze Popovića u Srbiji, Kalendar putovanja, Ratna varka potpukovnika Švabića, Pitanje, najvažnije od svih — ujedinjenje. Već se iz tih naslova uočava da je obrađena složena i dinamična problematika vezana za slom Austro-Ugarske Monarhije i pojavu Države Slovenaca, Hrvata i Srba te proces povezivanja te države s Kraljevinom Srbijom. Tu je iscrpno prikazana i misija potpukovnika Dušana T. Simovića, upućenoga u Zagreb Narodnom vijeću kao izaslanika Srpske vrhovne komande, a jasno je prezentirana i uloga Svetozara Pribičevića u proglašenju ujedinjenja.

Posljednje, deveto poglavlje ima naslov *Krvoproliće na Jelačićevu trgu (5. XII. 1918)* u kojem je, nakon opisa dolaska delegacije Narodnog vijeća u Beograd i akta ujedinjenja od 1. prosinca 1918, prikazan krvavi sukob pripadnika 25. i 53. pješačke pukovnije s grupama naoružanih mornara i sokola na glavnom zagrebačkom trgu. Rezultat puškaranja bio je 15 mrtvih i više od 20 ranjenih.

Na kraju knjige je *Zaključak* u kojemu autor rezimira sadržaj prethodnih devet poglavlja. Tekstu su dodani Kazalo osoba i Kazalo autorâ, a nakon str. 352 umetnuto je šesnaest stranica ilustrativnog materijala koji prikazuje više ličnosti i događaja spominjanih u tekstu.

Bogdan Krizman se već dugo bavi problematikom postanka jugoslavenske države, odnosno — kako sam u predgovoru ove knjige kaže — prehistorijom njezina postanka. Ta proučavanja, dakako, obuhvaćaju i posljednje dane Austro-Ugarske Monarhije i sve ono što se na jugu Monarhije događalo uoči njezina sloma. O tim zbivanjima objavio je više rasprava, zbirki građe i knjigu *Raspad Austro-Ugarske i stvaranje jugoslavenske države* (Zagreb, 1977). Pripremio je i mnogo veći rukopis o istoj temi, koji čeka izdavača. Njegova nova knjiga *Hrvatska u prvom svjetskom ratu* zahvaća isto razdoblje kao i prethodno navedena, ali ju je sam autor predstavio kao »isječak naše saborske (parlamentarne) historije u razdoblju 1913—1918«. Doista, knjiga se u svom najvećem dijelu bavi zasjedanjima Hrvatskog sabora u ratnom razdoblju, a model obrade za koji se autor odlučio zasniva se na opsežnim citatima govora saborskih zastupnika, predstavnika pojedinih političkih stranaka prema Stenografskim zapisnicima Sabora Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije petogodište 1913—1918. Takav postupak, podređen osnovnoj svrsi da se što dokumentarnije prikaže hrvatska politika u svom žarištu, dao je primjeren rezultat. Čitatelj postupno upoznaje djelovanje i funkcioniranje Hrvatskog sabora, mjesta gdje su se javno iznosila stajališta i pogledi prije svega o budućnosti Hrvatske. Uvrštavanje u knjigu tako dugih odlomaka saborskih govora može naići na prigovore i procjene da se prije radi o zbirci građe, nego o monografiji, ali se pritom ne može poreći da su na taj način registrirane i sve pojedinosti koje vjerno ocrtavaju saborsku atmosferu. Praćenje istupanja političara za saborskom govornicom uz točno navođenje prema stenogramu usporednog reagiranja stranačkih grupacija čine knjigu dinamičnom i daju čitaocu priliku da sam procijeni idejno-tematsku razinu aktera tadašnje hrvatske politike. Usto Krizman je u bilješkama i predgovoru upozorio i na dosad objavljene radove o zbivanjima u vezi sa stvaranjem jugoslavenske države, kako vlastite tako i na one drugih autora (Konstantina Bastaića, Janka Pleterskog, Dragovana Šepića, Dragoslava Jankovića, Dimitrija-Dime Vujovića i drugih).

U knjizi se saborska zasjedanja nižu u kronološkom slijedu. Svako novo povećava napetost jer se u raspravama sve dublje zadire u jugoslavensko pitanje na jugu Monarhije postavljajući tako u sve oštrijem obliku i pitanje Hrvatske. Prezentiranjem govora stranačkih vođa kao suprotstavljenih segmenata iste strukture Krizman nas dovodi do konstrukcijskih načela koja generiraju cjelinu problema. Upozoravajući čitatelja da mu je namjera pratiti rad hrvatskog parlamenta autor je najavio da svjesno zaobilazi događanja izvan Sabora koja čine

sastavne dijelove povijesne slike Hrvatske u prvom svjetskom ratu (npr. ekonomsko stanje, prehrana, politički progono ili djelovanje hrvatskih političara u emigraciji, veze s emigracijom itd.). Ipak, približavajući se kraju rata autor sve više napušta sabornicu i prati npr. rasprave o rješenju jugoslavenskog pitanja u državnom vrhu i političku aktivnost narodnih zastupnika izvan Sabora (proces nacionalne koncentracije), ostajući i tada dosljedan svom modelu obilne prezentacije dokumentarnog materijala. Tako autor prezentira odlomke Sarkotićeva dnevnika, a opisujući misiju Dušana T. Simovića na nekoliko mjesta bilježi njegove (Simovićeve) izjave (usmene i pismene) dane autoru. U knjizi također nalazimo i izjavu inž. Bogdana Šaffarića o prijavljivanju Svetozara Pribićevića u austrougarsku vojsku, pa odlomke iz rukopisa biografije Svetozara Pribićevića iz pera njegova brata Adama. Sve su to novi izvori s novim podacima koji upotpunjuju sliku zbivanja, ali nameću i kritičku provjeru.

Autor je svojoj knjizi dao podnaslov Hrvatsko-srpski politički odnosi, što nesumnjivo povećava interes čitatelja jer je držanje srpskog stanovništva u Hrvatskoj i srpskih političkih predstavnika u razrješavanju hrvatskog pitanja u toku prvoga svjetskog rata (ali ne samo tada) bilo od posebnog značenja. Tu je, prije svega, važno držanje Hrvatsko-srpske koalicije koja je na zajedničkom programu okupila hrvatske i srpske političare u Hrvatskoj. Posebno je značajna uloga Svetozara Pribićevića, predvođenika srpskog dijela Koalicije, koji je nakon istupanja Ivana Lorkovića ostao njezin jedini stvarni vođa. U knjizi nema posebnih analiza hrvatsko-srpskih odnosa, ali su držanje srpskih političara u Saboru i njihovi stavovi i akcije dovoljno uočljivi iz prezentiranih zastupničkih nastupa u Saboru. Dakako, da bi se shvatila bit hrvatsko-srpskih odnosa u obrađivanom razdoblju, treba pažljivo pratiti i stavove političkih prvaka s hrvatske strane, posebno Ante Pavelića, Ivana Lorkovića i Stjepana Radića, a za to u knjizi ima dosta dokumentarnog materijala. Različitosti pristupa hrvatskih stranaka budućnosti Hrvatske izazivale su reagiranja na srpskoj strani, ali i obrnuto, tako da se u knjizi tendencije suradnje i sukoba u cijelome ratnom razdoblju mogu reljefno pratiti. Osobito je uočljiva pozicija Svetozara Pribićevića u listopadu i studenome 1918. godine u danima sloma Austro-Ugarske Monarhije kada on preuzima glavnu ulogu u vođenju hrvatske politike. Stavljajući u podnaslov knjige upozorenje na hrvatsko-srpske političke odnose autor je očito želio naglasiti njihovu važnost u danima kada se sudbina obaju naroda na hrvatskom tlu trasirala za duže razdoblje, a dileme o budućnosti Hrvatske kretale se od habsburškog okvira i federalizacije Monarhije do izlaska iz tog okvira i povezivanja sa Srbijom i Crnom Gorom u novu jugoslavensku zajednicu. No tema hrvatsko-srpskih odnosa nije ni poslije izgubila na svojoj aktualnosti, pa Krizman — mada piše povijesno-znanstvenu knjigu — ipak ne bježi od suvremenosti priznanjem (izrečenim u prvoj rečenici predgovora) da mu je poticaj za objavljivanje ove knjige dala nedavno izrečena teza dr. Vasilija Krestića o genocidnosti hrvatskog naroda. Krizman u predgovoru podastire čitaocu Krestićeve navode i reagiranja na njih, a tekstom svoje knjige daje čitaocu mogućnost da procijeni imaju li oni ikakve osnove u jednom razdoblju kad je upravo spremnost na suradnju nadvaladala suprotnosti i sporove. Dakako, završni dijelovi knjige, u kojima se prikazuje način ostvarivanja zajedničke države, upućuju i na zametke budućih sporova. Uspostavljena relacija s aktualnom sadašnjicom ne može nipošto biti nedostatak ove knjige jer znanstveno proučavanje povijesti i ima svoju osnovnu funkciju da pomogne snalaženju u sadašnjosti i prihvaćanju poruka za budućnost. Dakako, pod uvjetom da je ono temeljeno na autentičnoj povijesnoj građi, a upravo te u ovoj knjizi ima u izobilju.

Knjiga *Hrvatska u prvom svjetskom ratu* naći će svoje mjesto u literaturi o stvaranju jugoslavenske države i bit će od koristi onima koji se bave tom problematikom. Istodobno, ona može biti dobar informator i široj čitalačkoj publici jer je građena na zanimljivu dokumentarnom materijalu i čita se sa zanimanjem.

Hrvoje Matković

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Društvo za hrvatsku povjesnicu

REDAKCIJSKI ODBOR
Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Ivan KAMPUŠ

LEKTOR I KOREKTOR
Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:
Društvo za hrvatsku povjesnicu
Zagreb, Filozofski fakultet, Uj. Đure Salaja 3

Narudžbe šalžite na navedenu adresu

Cijena ovog broja 3.000 HRD

Izdanje časopisa sufinancira
Ministarstvo za znanost Republike Hrvatske
Hrvatski tiskarski zavod u Zagrebu -- listopad 1992.